

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania E. S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
o prawo do świadczenia przedemerytalnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 24 maja 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego na rzecz
radcy prawnego W. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych
powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług
tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. nie obciąża ubezpieczonej kosztami postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 marca 2015 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczoną E. S. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 13 maja 2014 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 14 czerwca 2013 r., którą organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonej E. S. prawa do świadczenia przedemerytalnego z tej przyczyny, że

nie spełniła ona ustawowych warunków, a nadto nie przedłożyła żadnych dokumentów, które wskazywałyby na rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy, ani dokumentów, o których mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych.

Ubezpieczona E. S. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 marca 2015 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 i 3 oraz art. 7 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, art. 40 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin i art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy z dnia 20 kwietnia 2014 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 2 k.p.c., art. 382 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz 328 § 2 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca stwierdziła, że jej skarga jest oczywiście uzasadniona. Zarzuty stanowiące podstawę tej skargi, dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego oraz prawa procesowego, wiążą się zaś z okolicznościami uzasadniającymi rozpoznanie skargi.

Odnosnie do dopuszczalności formułowania kasacyjnego zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., polegającego na braku wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego, skarżąca powołała się, z kolei, na poglądy prawne wyrażony wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 6 lutego 2002 r., V CKN 741/00 i z dnia 26 września 1997 r., II UKN 262/97 (OSNAPIUS 1998 nr 14, poz. 433).

Zdaniem skarżącej, o rażącym naruszeniu wymogów przeprowadzenia wnikliwej oceny materiału dowodowego, jakiego dopuścił się Sąd Apelacyjny, wydając zaskarżony wyrok, świadczy przede wszystkim fakt, iż pomimo zarzutów apelacji, które w znacznej mierze opierały się na wykazaniu sprzeczności ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego z zebraniem materiałem dowodowym, Sąd Apelacyjny praktycznie nie przeprowadził badania całego materiału dowodowego,

ograniczając się wyłącznie do analizy i oceny ustaleń Sądu Okręgowego, dokonanej jedynie w oparciu o część tego materiału dowodowego i z pominięciem postępowania dowodowego odnośnie do okresu ubezpieczenia powódki.

Ponadto ubezpieczona podniosła, że w uzasadnieniu skargi kasacyjnej wskazała szczegółowo oczywiste braki uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego, stanowiące usprawiedliwioną podstawę tej skargi.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Należy także przypomnieć, że skarga jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN

157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej opisanych kryteriów. Przede wszystkim bowiem w jego uzasadnieniu skarżąca odwołuje się jedynie do argumentacji towarzyszącej uzasadnieniu podstaw zaskarżenia oraz skupia się na próbie wykazania dopuszczalności formułowania w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., natomiast nie wyjaśnia w odrębnym wywodzie, na czym, jej zdaniem, ma polegać kwalifikowana, a więc widoczna *prima facie*, postać naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego lub procesowego.

W związku z tym Sąd Najwyższy podkreśla, że w myśl art. 398⁴ § 2 k.p.c., skarga kasacyjna, oprócz wymagań przewidzianych w § 1 tego przepisu, powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Jest to szczególne i samoistne wymaganie skargi kasacyjnej, którego nie można mylić z wymaganiem konstrukcyjnym dotyczącym przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Wymaganie wynikające z art. 398⁴ § 2

k.p.c. wiąże się bowiem wyłącznie z instytucją przesądu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie podkreśla się zaś w tym względzie, że ze względu na odmienny cel instytucji przesądu oraz jej odrębne i kwalifikowane przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., wskazanie i uzasadnienie okoliczności, które miałyby decydować o poddaniu skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie, nie może polegać na odwołaniu się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Za prawidłowo sporządzoną skargę kasacyjną można zatem uznać tylko taką skargę, w której oba te wymagania są spełnione oddzielnie (odrębnie) i autonomicznie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). W ramach oceny, czy skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych argumentacji mającej wykazać istnienie zagadnienia prawnego, które miałoby istotny charakter, czy też wątpliwości dotyczących wykładni określonego przepisu, ponieważ że na tym etapie postępowania (przesąd) podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie nie podlegają jeszcze badaniu (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, LEX nr 585794). Wynika to stąd, że na tym etapie przedmiotem badania dokonywanego przez Sąd Najwyższy jest jedynie to, czy wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej wskazuje i wykazuje choć jedną z podstaw (przesłanek) przesądu wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Podstawy kasacyjne stanowią zaś odrębny od przesłanek przesądu element skargi, w związku z czym nie zastępują one (ani ich uzasadnienie) i nie mogą zastąpić przesłanek przesądu. Innymi słowy, podstawy kasacyjne podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Ponadto, zarzut naruszenia przepisów postępowania oparty na art. 233 § 1 k.p.c., wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, jest niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym. Nie pozwala na jego uwzględnienie, a nawet na rozważanie przez Sąd Najwyższy jego zasadności, jednoznaczna treść art. 398³ § 3 k.p.c., zgodnie z którym podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Tymczasem art. 233 § 1 k.p.c. reguluje wprost i bezpośrednio zasadę swobodnej oceny dowodów, co prowadzi do wniosku, że zarzut naruszenia tego przepisu nigdy nie może być podstawą skargi

kasacyjnej. Zakres kompetencji jurysdykcyjnych sądu drugiej instancji, obejmujący rozważenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie jest objęty kognicją Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym. Pogląd ten jest ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025, z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405, czy też z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Wykładnia art. 398³ § 3 k.p.c. prowadzi bowiem do wniosku, że chociaż przepis ten nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., ponieważ właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów. Takie stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w postanowieniu z 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76, wyjaśniając dodatkowo, że ustawodawca, konstruując skargę kasacyjną i nadając jej charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, dokonał istotnych zmian w stosunku do kasacji, wprowadzając specjalnego, ale jednak zwyczajnego środka odwoławczego, przysługującego w toku instancji od orzeczeń nieprawomocnych. Jedną z takich zmian konstrukcyjnych jest wyraźne ograniczenie podstaw kasacyjnych, bo chociaż skarga kasacyjna - zgodnie z art. 398³ § 1 k.p.c. - może być oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz na podstawie naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jednak podstawy te zostały w doniosły sposób zreformowane. W odniesieniu do Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich zastrzono wymagania co do skutków, jakie spowodowały naruszenia prawa popełnione przez sąd drugiej instancji (art. 398³ § 2 k.p.c.), natomiast w stosunku do wszystkich podmiotów wnoszących skargę wyłączono możliwość oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W ten sposób doszło do ścisłego zharmonizowania podstaw kasacyjnych z charakterem postępowania kasacyjnego i zakresem rozpoznania skargi, oznaczonym w art. 398¹³ § 2 k.p.c., a także do jednoznacznego określenia funkcji Sądu Najwyższego jako sądu prawa,

sprawującego nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji). Ustawodawca wyszedł z założenia, że ustalaniem faktów i oceną dowodów powinny zajmować się sądy *meriti*, czyli sąd pierwszej i sąd drugiej instancji, natomiast Sąd Najwyższy jako sąd kasacyjny ma kontrolować prawidłowość zaskarżonych orzeczeń jedynie z punktu widzenia naruszeń prawa, z pominięciem - co do zasady - możliwości kontrolowania prawidłowości dokonanych ustaleń faktycznych.

Ostatecznie należy również stwierdzić, że zgodnie z ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez Sąd Apelacyjny, którymi Sąd Najwyższy jest związany w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), ubezpieczona nie spełniła większości przesłanek wymaganych do przyznania świadczenia przedemerytalnego, określonych w art. 2 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, a nie wyłącznie kwestionowanej w skardze kasacyjnej przesłanki stażu emerytalnego z uwzględnieniem okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego i okresu pracy w takim gospodarstwie. Natomiast zgodnie z generalną zasadą wynikającą z art. 2 ust. 3 powołanej ustawy, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje dopiero po spełnieniu łącznie wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, to jest jednego z wymogów określonych w art. 2 ust. 1 pkt 1-6 oraz wszystkich wymogów z art. 2 ust. 3 pkt 1-3 tej ustawy. Co więcej, zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych prawo do świadczenia przedemerytalnego ustala się na wniosek osoby zainteresowanej, od następnego dnia po dniu złożenia wniosku z dokumentami, o których mowa w ust. 3, przez które należy rozumieć dowody uzasadniające prawo do świadczenia przedemerytalnego, w tym decyzje o utracie prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub informacje o upływie 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w art. 2 ust. 3, a także dowody wymagane do ustalenia prawa do emerytury oraz jej wysokości, określone przepisami ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2012 r., II UK 209/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 88). W tej sytuacji ocena, czy skarżąca legitymuje się wymagany stażem emerytalnym (art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy), a więc czy spełnia

tylko jedną spośród wielu przesłanek prawa do świadczenia przedemerytalnego, musi pozostawać bez wpływu na jej prawo do tego świadczenia.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpoznania, a zważywszy na sytuację materialną i osobistą skarżącej postanowił na mocy art. 102 k.p.c. odstąpić od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz organu rentowego. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonej z urzędu orzeczono natomiast na mocy § 2 ust. 3, § 11 ust. 2 oraz § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

r.g.